

Romanya’da Türk Dili Tarihi ve Dobruca’daki (Köstence) Türkoloji Eğitimi¹

Mete Yusuf USTABULUT²
Kürşad KARA³

Özet

Romanya Avrupa’nın güney doğusunda, Balkanların kuzey bölgesinde yer alan önemli bir ülkedir. Romanya’nın Batı Avrupa ülkelerine yakınlığı ve bu ülkelere ulaşan transit yolları barındırması sebebiyle eski zamanlardan itibaren çeşitli topluluklar Romanya topraklarına yerleşmiştir. Sırasıyla Romalılar, Hunlar, Avarlar, Bulgarlar, Slavlar, Macar Krallığı Romanya’da hüküm sürmüştür. 1400-1878 yılları arasında Osmanlı Devleti Romanya’ya hâkim olmuştur. Bu tarih aralığında bu bölgenin Türkleşmesinde ve Türkçenin yayılmasında önemli adımlar atılmıştır. 1878 yılında Romanya’nın bağımsızlığını kazanmasıyla Anadolu’ya yoğun göçler yaşanmış, buradaki Türk varlığı azalmaya başlamış sonucunda ise Türkçe eğitimi açısından gerileme dönemi yaşanmıştır. 1945 yılında Romanya’ya komünizm rejimi hâkim olmuş, azınlıklara dil ve din yönünden büyük baskılar yapılmıştır. 1989 yılında rejimin devrilmesiyle her alanda açılımlar yapan Romanya, azınlıklara da önemli haklar vermiştir. Bu haklardan biri olan ana dili öğrenme hakkı yasalaştırılmış, anayasa güvencesi altına alınmıştır. Romanya’da, 1990 yılında üniversitelerde Türkçe eğitimine başlanmış, günümüze kadar da aralıklarla devam etmiştir. Bu çalışmamızda Romanya’nın; coğrafi, tarihi, demografik, siyasi, idari yapısı hakkında bilgiler verilmiş, Romanya’daki Türk azınlığın varlığı ve Türk dili eğitimi hakkında açıklamalar yapılmaya çalışılmış, Köstence’deki (Dobruca) Türkoloji bölümünün ders içerikleri hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Romanya, Köstence (Dobruca), Türk varlığı, Türk dili*

¹ Bu çalışma, 11-12 Kasım 2015 tarihlerinde İstanbul Aydın Üniversitesi tarafından düzenlenen “Uluslararası Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Sempozyumu”nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Okt. Bayburt Üniversitesi

³ Okt. Bayburt Üniversitesi

Education of History of Turkish Language in Romania and Turkology in Dobruja (Constanta)

Abstract

Romania is an important country which is located in the southeastern Europe and northern Balkans. Since Romania is close to the western European countries and has the highways transiting these countries, several communities settled down in Romania since ancient times. Respectively Romans, Huns, Avars, Bulgarians, Slavs and Hungarians ruled Romania. Ottoman Empire ruled Romania between 1400-1878. In these ages Ottoman Empire took an important step to Turkify this region and spread Turkish language. After Romania gained its independence in 1878, many people immigrated to Anatolia and Turkish population began to decrease, finally a period of decline began for Turkish language. In 1945 the communist regime began to rule Romania and the minorities were seriously repressed in terms of language and religion. After the overthrow of the regime in 1989, Romania began to reform in all fields and also gave significant rights to the minorities. Learning the mother tongue which is one of these rights became a law and was guaranteed by the constitution. In Romania in 1990 Turkish education started in universities and has intermittently continued until today. In this work, information about Romania's geographical, historical, demographical, political and administrative structure was given and the presence of Turkish minority in Romania, education of Turkish language and course contents of Turkology Department in Constanta (Dobruja) were tried to be explained.

Keywords: *Romania, Constanta (Dobruja), Turkish presence, Turkish language*

1. Giriş: Romanya

Avrupa'nın güney doğusunda Balkanların kuzey bölgesinde yer alan Romanya 20.121.641 olan nüfusu (2011) ve 238.391 km.²'lik yüzölçümü ile Balkanların ve Orta Avrupa'nın stratejik merkezlerinden biridir. Aşağı Tuna Havzasında bulunan ve Karadeniz kıyısına 234 km. mesafesi olan Romanya; Macaristan, Moldova, Ukrayna, Bulgaristan ve Sırbistan ile çevrilmiştir (Özey;1997). Romanya'nın Batı Avrupa ülkelerine yakınlığı, bu ülkelere ulaşan transit yollarını barındırması

ve Karadeniz’de; Köstence (Constanta) gibi büyük bir limana sahip olması coğrafi avantajlarındandır. Eski zamanlardan itibaren çeşitli topluluklar Romanya topraklarına yerleşmiştir. Rumenler ata olarak Trakların soyundan gelen Geto-Dakları kabul etmişlerdir. M.Ö VII. yüzyılın başlarında Yunan kolonilerin yerleşmesiyle beraber yerli halk farklı bir medeniyet ile karşılaşmıştır. M.Ö II. yüzyılın ortalarından itibaren Balkan yarımadasında Romalılar ortaya çıkmaya başlamıştır. Romanya Daklar ve Romalılar arasında gerçekleşen savaşlar sonucunda “Dacia” adı ile Romalılara bağlanmıştır. Romalıların hâkimiyeti ise altı asır hüküm sürmüştür. Daha sonraları Hunlar, Avarlar ve Bulgarlar bu bölgede yerleşmiş, Slavlar ise bölgeye Hıristiyanlığı getirmiştir. 1003 yılından itibaren Macar Krallığı bölgede hâkim olmuştur. XIII. yüzyıldan itibaren Macar yönetimi tarafından ülkeye Sakson ve Germen kabileleri yerleştirilmiştir (Romanian History, <http://www.rotravel.com/romania/history/index.php>).

1400’lü yılların başında ise Dobruca bölgesini fetheden Osmanlı Devleti 1526 yılındaki Mohaç zaferiyle Tuna boyunca yerleşmiş ve bu bölgedeki bütün dengeleri değiştirmiştir. Osmanlı yaklaşık 500 sene bu topraklara hâkim olmuştur. Romenlerin yoğun olarak yaşadıkları Eflak ve Boğdan eyaletleri 1821 yılına kadar, genel olarak İstanbul’un Fener semtinden seçilen Rum aileler tarafından yönetilmiştir. Rusların işgaline uğrayan Eflak ve Boğdan eyaletleri Osmanlı-Rus Savaşı’nın ardından 1829 yılında imzalanan Edirne Anlaşmasıyla imtiyazlar elde etmiştir. 1856 yılında Eflak ve Boğdan Prenslikleri otonomilerini kazanmışlar ve 1859 yılında birleşen bu iki Prenslik 24 Eylül 1859 tarihinde Romanya Prenslığı ismini almıştır. Alexandru Ioan Cuza prens seçilmiş fakat daha sonra 1866’da I. Karol prensliğe getirilmiştir. 1877-78 yıllarında yaşanan Rus-Türk savaşları ise, yüzyıllar boyunca Osmanlı İmparatorluğu’nun egemenliği altında bulunan bölgede Osmanlı’nın varlığını tamamen sona erdirmiştir. Ülke, tam bağımsızlığını 1878 yılında kazanmış ve bu bağımsızlık 13 Temmuz 1878 Berlin Anlaşması ile uluslararası olarak tanınmıştır. 26 Mart 1881 yılında Krallık ilân edilmiştir (Armaoğlu; 1997). Bu dönemde Romanya Krallığı, Osmanlılardan Dobruca’yı da alarak topraklarına katmıştır (Uçarol; 2000).

I. Dünya Savaşı'na kadar Romanya komşu ülkelerde kalan topraklarını geri almaya yönelik çabalarını sürdürmüştür. 1914'de savaşın başlamasından sonra iki yıl tarafsız kalmış, daha sonra bu ülkelerde yaşayan büyük Romen nüfusuna dayanarak, Avusturya-Macaristan ve Almanya topraklarından pay almayı hedeflemiştir. Bu amaçla İtilaf devletleriyle ittifaka giderek, 1918-1919'da Besarabya, Bukovina ve Transilvanya'yı topraklarına dâhil etmiştir (Stephen;2003).

II. Dünya Savaşı'nın ilk yılında tarafsız kalmayı tercih eden Romanya daha sonra Almanya'nın yanında savaşa girmiştir. II. Dünya Savaşı boyunca Nazi Almanyası'nın müttefiki olan Romanya'da General Ion Antonescu diktatörlüğü hâkim olmuştur. Savaş sırasında Rusya'ya saldıran ve büyük kayıplara uğrayan Romanya, Kral Michael'in iktidarı devralmasıyla birlikte 1944 yılında Almanya'ya savaş açmıştır (David; 1990). Ancak müttefiki Almanya'nın savaştan yenik çıkmasıyla Romanya, mağlup sayılmış, Sovyet işgaline maruz kalmış ve Besarabya'yı Sovyetler Birliği'ne bırakmak zorunda kalmıştır. Savaş sonrası Sovyet baskısı altına girmiş ve komünist rejimi benimsemek zorunda kalmıştır. Ülkede artan Sovyet baskısı, komünizmin etkisini iyice arttırmıştır. Bunun sonucunda Romen Komünist Partisi ve Sosyal Demokratik Parti birleşerek Romen İşçi Partisi'ni oluşturmuştur. 30 Aralık 1947'de Romen Kralı yönetimden çekilmek zorunda kalmıştır ve ülke Romanya Halk Cumhuriyeti adını almıştır (Nemoianu and Raica;1995). Romanya'da 1952 yılında Sovyet modeline yakın bir anayasa kabul edilmiş ve Gheorghiv Dej, 1965 yılında ölünceye dek ülkenin Başkanı olmuştur. Uzun yıllar baskıcı bir komünist rejimle yönetilen Romanya, Sovyet lider Stalin'in 1953 yılında ölmesinin ardından Sovyetler'den uzaklaşmaya başlamıştır (Tismaneanu; 2003). 1965 yılında Romen İşçi Partisi yeniden Romen Komünist Partisi adını almış ve kabul edilen yeni anayasa ile ülkenin adı Romanya Sosyalist Cumhuriyeti olarak değiştirilmiş ve Romanya Komünist Partisi Genel Sekreteri Nikolay Çavuşesku (Nicolae Ceausescu), devlet konseyi başkanı olmuştur. Tek parti yönetimi ile uzun yıllar iktidarda kalmayı başaran Çavuşesku'nun ilân ettiği yeni anayasa, Sovyetler'in ülke üzerindeki kontrolünü iyice azaltmıştır. Böylece Sovyetler'den iyice uzaklaşmaya çalışılmıştır. Bu dönemde başta Amerika olmak üzere birçok Batılı ülkeyle yakınlaşmaya devam edilmiştir. Ancak dışarıya

karşı olumlu mesajlar veren Çavuşesku, ülke içinde baskıcı komünist iktidarı sürdürmüş, halkın büyük felaketler yaşamasına sebep olmuştur. 1989 yılında hükümet karşıtı gösterileri kanlı bir şekilde bastıran Çavuşesku, kısa bir süre sonra Bükreş'e kaçmak zorunda kalmıştır. 22 Aralık 1989 yılında yakalanmış, yargılanarak kurşuna dizilmiştir.

Devrimden sonra Romanya, demokrasi ve serbest ekonomi piyasasına yönelmiştir. 29 Mart 2004 tarihinde resmi olarak NATO'nun tam üyesi olmuştur. 1 Ocak 2007 tarihinde ise Avrupa Birliği'ne dâhil edilmiştir.

1.1. Romanya'da Türk Tarihi

Romanya'da Türk varlığını 3 başlık adı altında incelenebilir:

- a. Osmanlı Devleti Öncesinde Türk Varlığı
- b. Osmanlı Devleti Zamanında Türk Varlığı
- c. Romanya'nın Bağımsızlığından Sonra Türk Varlığı

1.1.1. Osmanlı Devletine Kadar Türk Varlığı

Romanya'da bulunan Türklerin tarihi çok eskiye dayanmaktadır. Tarihçi M. Ali Ekrem'e göre Romanya'da Daklar ile beraber İskitlerde yaşamaktadır (Ekrem;1993). Daha sonraki dönemde Sarmatlar ve Keltler bu bölgeye gelmiştir. Bu halk M.Ö. 280'li yıllarda Tuna nehri boylarında bugünkü Silistre, Maçın, İsakça gibi kasabaların temellerini atmışlardır (Ülküsal;1976).

III. yüzyıldan itibaren bölgede Hunlar ve Avarları görmekteyiz. İç Asya'da büyük bir güç olarak ortaya çıkan Hunların Doğu Avrupa'ya gelişleri dünya tarihi açısından önemli bir hadisedir. Hunların gelişleri M.Ö. IV. yüzyıla rastlar. IV. yüzyılda Hunların Avrupa'da Roma İmparatorluğu sınırlarına kadar genişledikleri bilinmektedir. Hunlardan sonra bölgeye Avarlar gelmiştir. Avarlar Orta Tuna, Baserabya'nın güneyinde ve Dobruca bölgesinde yaşamışlardır. Türk ve yabancı kaynaklara göre Dobruca'ya ve Balkanların diğer bölgelerine yerleşen Türkler Peçenekler ve Kumanlardır. IX. yüzyılda Moldova'nın güneyine yerleşen Peçenek Türklerinin önemli bir kısmı 1048 yılında Bizans'la vardıkları bir anlaşma gereğince Kegenes adlı reisleri ile birlikte şimdiki Dobruca topraklarına yerleşmişlerdir (Ekrem;1993).

Dobruca kelimesi hakkında Müstecip Ülküsal; kelimenin aslının “Dobrotiç” kelimesinden geldiğini, Dobrotiç Güney Dobruca'nın Karadeniz bölgesinde yaşayan ve Oğuz Türklerinin beyi olan Balik'in iki kardeşinden birisinin adı ve 1357 yılında Balik'in ölümünden sonra Oğuz Türklerinin beyi olan, bunun adına izafeten bu memlekete “Dobruca” denildiğini belirtmiştir.

Kuman ve Peçenek gibi Türk Boylarının da Balkanları fethedip yüzyıllarca bu topraklarda yaşadığı hatta bugün bir kısmı Macaristan'da kalan topraklarla birlikte XIII. yüzyıla kadar Kumaneli olarak adlandırıldığı; Moğol istilasının ardından bir kısmı Bulgaristan'a sığınan Kumanların yine bir kısmının Macarlaştığı diğer bir kısmının da Rumenleştiği bilinmektedir (Nurlu;2002). XI. – XII. yüzyıllarda İdil ile Tuna arasında büyük bir devlet kuran Kumanlar Dobruca bölgesine ve daha güney bölgelere yayılmışlardır. Dobruca bölgesinde İslamiyet'in kabulünün tarihi eskidir. Bu hususta kaynaklarda verilen bilgi şöyledir: “Dobruca'ya İslamiyet'i ilk getirenlerin Türkleri mi yoksa Güney Türkleri mi olduğunu kesinlikle söylemek zordur. Bir

rivayete göre İslamiyet bu topraklara, 1257 yılında İslamiyet’i kabul eden Altınordu Hanı Berke Han zamanında Anadolu’dan Dobruca’ya 12.000 Selçuk Türkü ile gelmiş olan Sarı Saltuk Dede tarafından getirilmiştir.” (Ülküsal;1976). XIII. yüzyılın ortalarından XIV. yüzyılın sonlarına kadar ise Altınordu devletinin sınırlarının Tuna’ya kadar genişlemesi üzerine Tatar Türklerinden bir kısmı Dobruca bölgesine gelip yerleşmişlerdir (Tufan;2010).

1.1.2. Osmanlı Devleti Zamanında Türk Varlığı

Osmanlıların Balkanlara geçişi 1354 Gelibolu ile başlamış, 1389 yılında Kosova Savaşı ile sürmüştür. Yaklaşık 30 yıl gibi bir zaman diliminde bölgenin fethi gerçekleşmiştir. 1444 yılındaki Varna Savaşı ile Dobruca bölgesi tamamen alınmıştır. Bu bölgede Osmanlı hâkimiyetinin en çok hissedildiği zaman Fatih Sultan Mehmet zamanıdır. Osmanlı hükümeti Tuna’yı bir tabii hudut olarak kabul etmiştir. Fatih devrinde Boğdan (Moldova) prensliği haraca bağlanmış ve 1462’de Eflâk daha kat’i bir şekilde Osmanlı etkisi altına alınmıştır (Cemil;1981).

Osmanlı Devleti, Dobruca bölgesini tamamen ele geçirdiğinde Anadolu’dan Yörükleri, Karadeniz’de yaşayan Tatar Türklerini bölgeye yerleştirmiştir. Bu iskân gayretleri II. Beyazıt ve Yavuz Sultan Selim döneminde de hız kesmeden devam etmiştir. Osmanlıların, Tuna’nın alt bölgesine Anadolu insanını getirip yerleştirmesiyle XVII. yüzyılın başlarında artık Dobruca tamamen Türkleşmiştir. 1711 Prut antlaşmasına kadar Osmanlı Devleti bölgedeki hâkimiyetini tek elden sürdürmüştür. Bu anlaşmadan sonra Rus birlikleri 1768’den itibaren Dobruca bölgesini işgal etmiştir. 1774 Küçük Kaynarca antlaşmasıyla Dobruca’nın ötesindeki Kili, Akkermen ve Kırım toprakları kaybedilmiştir. Kırım’ın yitirilmesi ile Tatar Türklerinin bir kısmı Dobruca bölgesine yerleştirilmiştir. 1768-1856 tarihleri arasında Ruslar Dobruca bölgesini işgal etmiş, önemli yıkımlara sebep olmuşlardır. 1877-1878 Osmanlı-Rus harbi sırasında, Gazi Osman Paşa karşısındaki Ruslar, önce yenilgiye uğrar. Daha sonra Ruslar tarafından bağımsızlık sözü verilen Romenler harbe katılınca 1878 yılında Osmanlı ordusu yenilir. 13 Temmuz 1878 Berlin antlaşması ile Romanya bağımsızlığına kavuşur ve bunun sonucunda Kuzey Dobruca Romanya’ya, Güney Dobruca ise Bulgaristan’a verilir.

1.1.3. Romanya'nın Bağımsızlığından Sonra Türk Varlığı

Romanya'nın bağımsızlığından sonraki Türk varlığını dönemin siyasi ve sosyal şartları açısından 3 bölümde ele almak gerekmektedir.

1. Bağımsızlıktan komünist rejime kadar Türk varlığı,
2. Komünist rejimde Türk varlığı
3. Komünist rejimden sonra Türk varlığı.

1.1.3.1 Bağımsızlıktan Komünist Rejime Kadar Türk Varlığı

Dobruca ve Baserabya bölgelerinde bulunan Türklerin büyük bir bölümü, 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşından sonra Anadolu'ya göçmeye başlamış ve 1910 yılından sonra göç çok azalmıştır. Fakat 1920'lerden itibaren Romanya'dan Türkiye'ye yapılan göçlerde, yeniden bir hareketlilik yaşanmıştır. 1923-1940 yılları arasında Romanya'dan Türkiye'ye 120.000'e yakın göçmen gelmiştir.

1.1.3.2 Komünist Rejimde Türk Varlığı

1945 yılında Romanya Komünist rejime geçmiştir. Rejim değişikliğinden sonra Türkiye ile olan ilişkiler durma noktasına gelmiştir. İlişkilerin durma noktasına gelmesiyle Romanya'dan Türkiye'ye gerçekleşen göçlerde de büyük azalmalar meydana gelmiştir. Komünist baskının arttığı bu yıllarda Türklerin büyük bir kısmına tehcir uygulanmış, böylece yoğun oldukları Dobruca bölgesindeki etkinlikleri de azalmıştır.

Komünist rejim Romanya'daki Türkleri tehcir etmekle yetinmeyip Vakıf mallarının tamamına ve tüm okul binalarına 1948 yılında el koymuştur. 1960 yılından sonra ise Türk çocukları Rumen okullarında eğitim almaya başlamıştır. Bu yıldan sonra Türkler kültürlerinden uzak yaşamaya mahkûm bırakılmıştır.

1.1.3.3 Komünist Rejimden Sonra Türk Varlığı

1989 yılında gerçekleştirilen rejim değişikliğinden sonra Romanya'da her alanda yenilikler meydana gelmeye başlamıştır. Türkler de bu yeniliklerden faydalanmıştır. Türkler 1989 yılında Romanya Müslüman Demokrat Birliğini kurmuşlar, ancak anlaşmazlık sebebiyle bu birlik ikiye ayrılmıştır: Romanya Demokrat Türk Birliği ve Romanya Müslüman Tatar Türklerinin Demokrat Birliği. Anayasaya göre her

azınlığın kendine ait birer milletvekili hakkı bulunmaktadır. Bugünkü resmi sayımlara göre Türk ve Tatar Türk'ünün nüfusu 47.980'dir.

1.2 Romanya'da (Dobruca) Türkçe Eğitimi:

1.2.1 Osmanlı Devleti Döneminden Komünist Yönetime Kadar ki Dönemde

Türkçe Eğitiminin Durumu

XV. ve XVI. yüzyıllardan itibaren Osmanlı devletinin hâkimiyetiyle Romanya'da Türkçe öğrenilmeye başlanmıştır. XV. yüzyılın ortalarından itibaren Rumen beylerinin maiyetlerinde bir Rumence-Türkçe tercüman bulundurulmuştur (Guboglu;1969). Dönemin Rumen aydınları İstanbul'a gelip Türkçe öğrenmişlerdir. Ayrıca Rumen yöneticiler Osmanlı Devletinin hâkimiyetini kabul edip Türkçe öğrenmeyi faydalı bir iş olarak görmekte idler. Romenlerin Türkçe öğrenmesi için basit dilbilgisi kitapları basılmıştır: C. Petrescu tarafından Türk-Romen Alfabeti, Adam Kotula; Osmanlı Dilinin Grameri ve Nikola Papahagi; Türk Dili Grameri. Bölgedeki eğitim kurumları daha çok Dobruca'nın kuzeyinde ve Karadeniz'in kıyı bölgelerinde yer almaktadır. Yüksekokul seviyesinde dinî eğitim veren medrese, bölgedeki en büyük askerî garnizonun bulunduğu Babadağ'dadır.

Babadağ medresesi, çok kültürlü ve çok dinli bir yerleşim birimi olarak 1610 yılında Gazi Ali Paşa tarafından kurulmuş ve Zebil Köyü'ndeki 10 bin dönüm arazi medresenin bakım, onarım ve diğer masraflarının karşılanması için bağışlanmıştır. Dobruca bölgesindeki Müslüman toplumun dinî hayatında çok önemli bir yeri olan bu medrese daha sonraki yıllarda "Müslüman Semineri" olarak anıla gelmiştir. Bu medresede okunan dersler; emsele, sarf, nahiv, maani, beyan, faraiz, ilm-i kelim vs. (Ülküsal;1966). 1837 yılında medrese için yeni bir bina tahsis edilmiştir.1901 yılına kadar medrese eğitimi Babadağ'da verilmiştir. 1899 yılındaki yoğun göçlerle Babadağ kasabasında Türk nüfusu azalmış medrese ise Türklerin yoğun olduğu ve Abdülmecid tarafından kurulan Mecidiye'ye taşınmıştır. "Müslüman Semineri"nde Türk dili ders olarak ilk kez 1907 yılında verilmeye başlanmıştır. Birinci Dünya Savaşından sonra ise bazı Arapça dersler Türkçe okutulmuştur. Hamdullah Suphi Tanrıöver Bükreş Büyükelçiliğine

atanmasından sonra Semineri ziyaret etmiş ve girişimleri ile Arap harfler çıkarılmış yerine Latin harfler getirilmiş. Türkçe ders saatleri arttırılmıştır. Arapça dersleri yerine Türkçe dersleri konulmuştur.

Romanya Krallık rejimi zamanında krallık, Türklere samimi olarak davranmış, Türklere ana dillerini öğrenmelerinde hiçbir zorluk çıkarmamışlardır. Türkler yüksek tahsillerini özgürce yapabilmişlerdir. Rejim değişikliğine kadar Romence'ye Türkçe yoğun bir şekilde etki yapmıştır. Bu konu ile alakalı birçok araştırmacı çalışma yapmıştır:

- I. G. Baritiu, Transilvanya'da Erdel'de Türkçe Sözler
- II. G. Baritiu ve G.Pozlu, Romen Dilinde Türkçe Unsurlar
- III. P. İspiresku, Romen Dilinde Türkçe, Arapça ve Acemce Unsurlar
- IV. B.P. Hasdeu, Sur les Elements Turcs en Roumain
- V. L. Şaineanu, Romen Dili ve Kültürü Üzerindeki Şark Tesiri
- VI. H.F Wendth Die türkische Elemente im Rumänischen
- VII. L. Galdi, Problemi di Geografi Nel Rumeno Del Settecento

1.2.2 Komünist Yönetim Döneminde Türkçe Eğitimi

1945 yılında gerçekleşen rejim değişikliği, Türkçe eğitimi açısından büyük yıkımlara neden olmuştur. Romanya'daki komünist idare Türklere uygulanan eski kanunları, statüleri ve kararnameleleri feshetmiştir. 1948 yılındaki eğitim reformuyla seminerde sadece dini hizmet vermiş, dini hizmet vermek amacıyla imam yetiştirmiştir. Komünist idare 1957 yılına kadar eğitimde değişiklikler yapmıştır. Komünistlerin milletlere kolayca boyun eğdirmek için tatbik ettikleri sistemlerden birisi, milletleri türlü kabilelere ve boylara parçalamak, aralarındaki duygu ve kültür birliğini yıkmak, dayanışma ve direnme kudretini kırmaktır. Rumen komünist idaresi bu maksatla Dobruca'daki Kırım ve Anadolu asıllı Türkleri milliyet ve dil bakımından iki ayrı millet sayarak, bunların okullarını kitaplarını ve cemaat teşkilatlarını ayırmıştır (Ülküsal;1966).

Komünist rejim Kırımdan gelen Türklere, Rusya'da Kiril harfleriyle basılmış Tatarca okul kitapları getirerek, bu okul kitaplarını mecburi kılmış ve kesin bir şekilde uygulamıştır. Bu kitapları anlayamayan Türkler arasında anlaşmazlıklar ve iletişimsizlik ortaya çıkmıştır.

Böylece rejim amacına ulaşmıştır. 1957 yılından sonra hiçbir Türk lehçesinde ders verilmeyeceği ve bütün Türk okullarının kapatılacağı açıklanmıştır. 1989 yılına kadar Türk dili eğitimi verilmemiştir.

1.2.3 Günümüz Romanya’ında Türkçe Eğitiminin Durumu

Romanya’da her alanda olduğu gibi eğitim alanında da birçok yenilik, 1990 yılında kabul edilen anayasaya girmiştir. 1997 yılında çıkarılan eğitim talimatı ile Rumen okullarında eğitim gören azınlıkların, ana dili eğitimi konusundaki politikaları belirlenmiştir. “Rumen dilinde eğitim veren okullarda eğitim gören azınlık öğrenciler talep ve kanunlar çerçevesinde ders olarak ana dili dersi ve söz konusu grubun tarihi ve aneleri hakkında ders alması sağlanmaktadır. Bu dersler öğrencinin ana dilinde verilecektir.” (Romanya Milli Eğitim Bakanlığı Talimatı;1997).

Romanya’da azınlıkların ana dili eğitimi seçmeli ders konumundadır. Öğrencilerin anne veya babasının imzaladığı dilekçe üzerine okullarda ana dili dersi verilmektedir. Okullarda 8 kişi bu dilekçeyi okula verdiği zaman okullarda Türkçe dersi sınıfı açılmaktadır. Bu dersler genelde hafta sonları ve iki saat yapılmaktadır.

Türkçe öğretmeni yetiştirmek amacıyla 1990 yılında Köstence’de Ovidius Üniversitesinde Romence-Türkçe daha sonra da 2009 yılında İngilizce-Türkçe bölümleri açılmıştır. Bu bölümlerden mezun olan öğrenciler okullarda Türkçe öğretmeni olarak görev yapabilmektedirler. Öğrenci profili hem soydaşlarımızdan hem de Romenlerden oluşmaktadır.

Türkçe eğitimi veren diğer bir kurumda Komünizm zamanında kapatılan Mecidiye Semineri’dir. Bu kurumu yeniden kurmak amacıyla 1995 yılında dönemin Cumhurbaşkanı’nın teşrifleriyle “Ulusal Kemal Atatürk Koleji” açılmıştır. Bu okulun amacı ise Romanya’daki soydaşlara, Türkçe ve din derslerinin eğitimini vermek üzere öğretmen yetiştirmektir. Türkçe, Türk Dili Edebiyatı ve din dersleri Türkçe verilmekte, diğer dersler Rumence’dir. Türkçe bütün öğrencilere zorunlu ders olarak da okutulmaktadır. Akademik düzeyde Türkçe eğitimi veren diğer bir kurum Ünlü Romen Türkolog Mihai

Guboğl tarafından 2009 yılında “Türkoloji ve Orta Asya Araştırmaları Enstitüsü” Cluj Babeş Bolyai Üniversitesi (UBB) bünyesinde açılmıştır. Bu enstitü Türk dili, kültürü ve medeniyeti dersleri verecek Romanya'nın ilk Türkoloji ve Orta Asya Araştırmaları Enstitüsü'dür. Türkçe eğitimi veren son kurum ise Yunus Emre Enstitüsü'dür. 2011 yılında açılmıştır. Yunus Emre Enstitüsü'nde -Köstence ve Bükreş'te-2011-2014 yılları arasında toplam 500'e yakın öğrenci Türkçe dersi almıştır. Bu öğrencilerin yarısı ise Rumenlerdir. 2013 yılında Yunus Emre Enstitüsü, Köstence İl Milli Eğitim Müfettişliği ile protokol imzalamış, bu protokol uyarınca liselerde Türkçe Rumen öğrencilere seçmeli ders olmuştur. 2014 yılında 250 Rumen öğrenci liselerde Türkçeyi seçmeli ders olarak seçmiştir. 2013 yılında Yunus Emre Enstitüsü ve Andrei Şaguna Üniversitesi arasında Türkoloji protokolü imzalanmıştır. Bu protokol ile üniversiteye Türkçe seçmeli ders olarak girmiştir. 2014 yılında, 20 öğrenci Türkçeyi seçmeli ders olarak seçmiştir.

2014 yılında ise Ovidius Üniversitesi ile Köstence Yunus Emre Enstitüsü bir protokol imzalamış, *Rumence-Türkçe ve İngilizce-Türkçe* bölümlerinde ikinci dil olan Türkçe eğitimini, birinci dil formatına almak için girişimlere başlamıştır. Bu fakültenin ders içeriği aşağıdaki gibidir. Biz burada sadece Rumence-Türkçe bölümünün ders adlarını ve içeriklerini göstermeye çalıştık. İngilizce-Türkçe bölümünün ise sınıflara göre ders programlarını verdik.

İngilizce-Türkçe bölümünün ders programı:

Çağdaş Türkçe: I. II. III. Sınıf. Haftada 2 saat ders / 1saat seminer- 4 kredi

Türk Edebiyatı: I.sınıf, II. dönem ve II. ve III. sınıflarda her iki dönem. Haftada 2 saat ders / 1saat seminer- 4 kredi

Türk Kültürü ve Medeniyeti: I. sınıf. I. dönem. Haftada 1 saat ders / 1 saat seminer- 3 kredi

Pratik Türkçe: I., II., III. sınıflarda. Haftada 4 saat / 3 kredi

Rumence- Türkçe Bölümü Dersler ve İçeriği

1. Sınıf Ders İçeriği

Türk Dili ve Edebiyatı Tarihi: Göktürkler ve Göktürk abideleri, dönemin eserleri, dil özellikleri; Uygurlar ve Uygur metinleri, dönemin eserleri, dil özellikleri, Eski Anadolu Türkçesi'nin Türk dili tarihi içindeki yeri ve önemi, dönemin eserleri ve dil özellikleri, Türkiye Türkçesi dil ve özellikleri.

Çağdaş Türk Dili: Birinci ve İkinci Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı ürünlerini tanımaya yönelik çalışmalar, dönemin önemli ürünlerinden seçilen metinler üzerinde çözümlemeler yapma ve dönemin özellik ve etkilerini saptama çalışmaları, dönem içinde önem kazanan sanatçıların tanınması, Servet-i Fünun ve Fecr-i Âti dönemi Türk edebiyatının özellikleri.

Pratik Türk Dili: Sözlü dilin ve sözlü iletişimin temel özellikleri. Sözlü anlatım; konuşma becerisinin temel özellikleri (doğal dili ve beden dilini kullanma); iyi bir konuşmanın temel ilkeleri; iyi bir konuşmacının temel özellikleri (vurgu, tonlama, duraklama; diksiyon vb.). Hazırlıksız ve hazırlıklı konuşma; hazırlıklı konuşmanın aşamaları, konuşma türleri (karşılıklı konuşmalar, söyleşi, kendini tanıtmaya, soruları yanıtlama, yılbaşı, doğum, bayram v.b. önemli bir olayı kutlama, yol tarif etme, telefonla konuşma, iş isteme, biriyle görüşme/röportaj yapma, radyo ve televizyon konuşmaları, değişik kültür, sanat programlarına konuşmacı olarak katılma v.b.).

Rumence ve Türkçe Metin Yazma/ Stratejileri: Yazılı anlatımda düşünceyi temellendirme yolları (tanımlama, örneklendirme, karşılaştırma, tanık gösterme, alıntı yapma, istatistiklerden yararlanma), anlatım biçimleri (açıklayıcı, tartışmacı, betimleyici, öyküleyici anlatım) ve bilgilendirici metinleri kavrama (makale, köşeyazısı, söyleşi, fıkra, deneme, eleştiri, günlük, anı, gezi yazısı, yaşamöyküsü, özyaşamöyküsü v.b.) ,yazınsal metinleri kavrama (şiir, öykü, roman, oyun, deneme vd) ve örnekler üzerinde çalışmalar, yazma uygulamaları yapma.

2. Sınıf Ders İçeriği

Türk Dili Tarihi: Sözlü edebiyat ürünlerinden başlayarak Türk edebiyatının tarihi dönemleri ile bu dönemlere damgasını vuran önemli isimler ve yapıtları inceleme.

Çağdaş Türk Dili ve Edebiyatı: Milli edebiyat dönemindeki düşünce hareketleri, bu hareketlerin ortaya çıkardığı edebiyat yönelimlerinin en az birer yapıt okunmasıyla ortaya konması. Bu dönemlere ait önemli edebiyatçıların belirgin özellikleriyle birlikte tanıtılması. Milli edebiyat döneminin XX. yüzyıl Türk edebiyatına etkileri.

Pratik Türk Dili: Metin okuma teknikleri (sesli okuma, sessiz okuma, güdümlü okuma, eleştirel okuma vd.); okunan metinleri, izlenen film, tiyatroyu sözlü olarak anlatma çalışmaları (özetleme, değerlendirme ve yorumlama); konuşma türleri (topluluk karşısında konuşma: bir olayı, anıyı anlatma; bir duyuruyu iletme; tartışma, münazara, açıkoturum, panel, forum, sempozyum, kurultay(kongre), seminer, çalıştay gibi etkinlikleri gerçekleştirme); konuşmada kullanılabilecek anlatım biçimleri (tartışmacı, açıklayıcı, betimleyici ve öyküleyici anlatım); konuşma örnekleri üzerinde çalışmalar, değişik konularda hazırlıklı konuşma yapma; konuşmalardaki dil ve anlatım yanlışlarını düzeltme.

3. Sınıf Ders İçeriği

Türk Dili ve Edebiyatı: Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında 50'li yıllara kadar olan gelişmeler. Düzyazı, şiir ve tiyatro alanında ortaya çıkan önemli yapıtların incelenmesi.

Çağdaş Türkçe Dil Bilgisi: Türkçenin yapısal özellikleri; sözcük türleri [yerli sözcük, yabancı sözcük: köken bilgisi(etimoloji)], yapılarına göre sözcük türleri, türlerine göre sözcükler [ad, sıfat, eylem (fiil), belirteç (zarf), adıl (zahir), bağlaç, ilgeç (edat), ünlem]; Rumence'de sözcük türetme yolları. Sözcük vurgusu.

Yazım bilgileri: yabancı sözcüklerin yazılışı, büyük ve küçük harflerin kullanıldığı durumlar; gün ve ay adlarının yazılışı; sayıların yazılışı, Rumen rakamlarının yazılışı; Güneş, Ay ve gezegen adlarının yazılışı; bileşik sözcüklerin yazılışı; terimlerin, deyimlerin ve atasözlerinin

yazılışı; ikilemelerin yazılışı; pekiştirmeli sözcüklerin yazılışı; yazım uygulamaları.

Pratik Türkçe: Konuşma becerisinin kuramsal boyutlarıyla açıklanması. Düşüncenin betimlenmesi, açılımı, savunulması ve kanıtlanması, konuşma organları, diyafram kontrolü, ses çalışmaları. Belli bir konuda akıcı ve güzel konuşma becerisinin geliştirilmesi.

Sonuç

Romanya’da Türkçe eğitimi dönemin sosyal ve siyasal şartlarına göre değişiklikler göstermiştir. Osmanlı döneminde Türkçe eğitimi din eğitimi ile birlikte verilmiştir. Romanya’ya komünist rejim geldikten sonra Türk dili eğitimi okullarda yapılmamış, sadece evlerde konuşulmuştur. Rejimin yıkılması ile Türk dili alanında yeni reformlar yapılmış, Türkçe eğitimi anayasal zeminde gerçekleşmiştir.

Romanya’da Türkiye Cumhuriyeti tarafından açılmış tek okul Ulusal Kemal Atatürk Koleji’dir. Bu okul Köstence şehrine bağlı Mecidiye kasabasında hizmet vermektedir. Okula sadece Mecidiye ve çevre köylerden öğrenci alınması, Köstence’den öğrencilerin bu okula gelinememesi problem olarak görülmektedir.

Romanya’da bulunan Tatar Türkleri, Tatar lehçesini Türkçeden farklı bir dil olarak görmekte ve ana dili olarak öğrenmek istemektedirler. Okullarda 8 öğrenci dilekçe vermediği takdirde, azınlıkların ana dili dersi için sınıf açılmamaktadır. Zaten az bir nüfusu sahip Türk ve Tatar Türkleri böyle iki farklı dil talep etmeleri halinde yeterli çoğunluk sağlanamayacak, hem Türkçe hem de Tatar Türkçesi dersi okullarda verilemeyecektir. Bu olumsuz durumu yaşamamak için, Tatar Türkleri bilinçlendirilmelidir. İlk ve orta öğretim için Türk dili eğitim-öğretim programları henüz bulunmamaktadır. Acil bir şekilde komisyon oluşturulmalı ve bu programlar hazırlanmalıdır. Köstence’de bulunan Rumence-Türkçe ve İngilizce-Türkçe bölümlerinde Türkçe ikinci dildir. Bu bölümlerde % 40 öğretilen Türkçe yerine, Türkçe-Rumence ve Türkçe- İngilizce bölümleri oluşturulmalı böylece Türkçe ikinci dil formatından birinci dile geçirilmelidir.

KAYNAKÇA

- [1] ARMAOĞLU, F. (1997). 19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914), Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, ss.183-184.
- [2] Concise History Of The Romanian People From “History of the United Romanian Society” (1995) Nemoianu and Raica, ss. 21-25.
- [3] DAVID, T. (1990). European Since Napoleon, Penguin Books, London, s.813
- [4] EKREM, M. Ali (1983). “Kırım ve Noğay Türklerinin Osmanlı Devrinde Dobruca’ya ve Tüm Rumeli’ye Geçmeleri ve Yerleşmeleri”, VIII.Türk Tarih Kongresi, Ankara,
- [5] _____ (1994). Din istoria turcilor dobrogeni (Dobruca Türklerinin Tarihi), Kriterion, Bükreş.
- [6] GEMİL, T.(1981). “Romen – Osmanlı Münasebetlerine Dair Bazı Mülâhazalar”, VIII. Türk Tarih Kongresi Bildiriler, c.II, Ankara, , s. 1503-1510
- [7] NURLU, M.(2002). Romencede Türk İzleri, Elvan, Galati
- [8] ÖZEY, R. (1997). Dünya Platformunda Türk Dünyası, Öz Eğitim Yayınları, İstanbul, s.323.
- [9] STEPHEN J. Lee (2003). Aspects of European History 1789-1980, London and New-York, s.153,
- [10] TUFAN , M. (2010). Balkanlarda Türk Kültürü Bütünlüğü, İstanbul TC Kültür Bakanlığı,Ankara
- [11] UÇAROL R. (2000). Siyasi Tarih (1789-1999), İstanbul, ss.218-221.
- [12] ÜLKÜSAL, M. (1966). Romanya Türkleri, Türk Dünyası El Kitabı,Ankara s. 1082-1085
- [13] VLADİMİR, T. (2003). Stalinism for All Seasons: A Political History of Romanian Communism Societies and Culture in East-Central Europe), University of California Press; 1 edition ,s.395.
- [14] Romanya Milli Eğitim Bakanlığının 84/1995 Sayılı Eğitim Kanunu,121.madde; Milli Eğitim Bakanlığının 4796/10.09.1997 talimatı
- [15] Romanian History, <http://www.rotravel.com/romania/history/index.php>